

Slangenburg, Abtsezegening, 16 november 2015

Op basis van welke criteria kiest een kloostergemeenschap een nieuwe abt? Het aanwijzen van een nieuwe abt is geen kleinigheid. Het kan gebeuren dat je een groot deel van je kloosterleven of zelfs je hele kloosterleven aan één abt vast zit (overigens gebeurt iets dergelijks ook bij bisschoppen; alleen heb je die niet voor het uitkiezen). Kortom: het is zaak dat de monniken in het kapittel goed weten op wie zij bij de abtsverkiezing hun stem uitbrengen. De heilige Benedictus, de stichter van de orde van de Benedictijnen, geeft in zijn regel aan waar de broeders bij de verkiezing van hun abt op moet letten:

“Een goede levenshandel en een onderricht dat van wijsheid getuigt zijn de gronden waarop men iemand kiest voor dit ambt, ook al zou hij de laatste in rang zijn binnen de gemeenschap” (H 64,2).

Wijsheid, zo zegt Benedictus, is een eigenschap die voor de abt vereist is. Het beroemde klassieke criterium voor de keuze van een leider luidt:

“si sanctus est oret pro nobis, si doctus est doceat nos, si prudens est regat nos,”

dat wil zeggen:

“als hij heilig is, laat hij voor ons bidden; als hij geleerd is, laat hij ons onderrichten; als hij prudent is, dat wil zeggen over de deugd van de praktische wijsheid beschikt, laat hij ons besturen.”

De heilige of de geleerde is niet per se de ideale bestuurder, al is het overigens ook niet uitgesloten dat bestuurders heilig en geleerd zijn, zoals de traditie van de Kerk laat zien. De bestuurder dient op de eerste plaats een wijs mens te zijn. Broeder Henry Vesseur hoeft niet per se geleerd of heilig te zijn om leiding te geven, al is heiligheid voor een abt natuurlijk geen verkeerde eigenschap.

De abt moet zich in ieder geval onderscheiden door wijsheid. Wat wordt met wijsheid bedoeld? Onder meer wordt hier de al genoemde prudentie, de praktische wijsheid, bedoeld. Dit is de deugd die de mens in staat stelt onder concrete omstandigheden het juiste midden te vinden, dat wil zeggen te onderscheiden welke handeling geproportioneerd is aan het gestelde doel, rekening houdend met objectieve waarden en normen. Daarnaast wordt zeker bij een leidersfiguur in een religieuze gemeenschap ook de diepere vorm van wijsheid bedoeld die het handelen ordent op het hoogste doel dat wij mensen hebben, namelijk op God. Zowel de praktische wijsheid als de hogere vorm van wijsheid heeft de abt nodig als hij de roeping van nieuwe kandidaten voor de kloostergemeenschap toetst en besluiten neemt voor de gemeenschap en afzonderlijke leden.

Behartenswaardige woorden over de wijsheid hoorden we in de eerste lezing uit het boek Spreuken:

“Houd haar (de wijsheid) hoog en zij zal je verheffen; zij zal je verheerlijken als je haar omarmt. Zij legt om je hoofd een lieflijke krans en verschaft je een prachtige kroon.”

In deze tekst wordt duidelijk een band gelegd tussen wijsheid en liefde. Daarnaast gebeurt hier nog iets opvallends. Wij beschouwen de wijsheid als een eigenschap of een deugd van sommige mensen. Het boek Spreuken presenteert de wijsheid echter niet alleen als een eigenschap, maar ook als een persoon. Dit geeft een onverwachte wending aan de aanbevelingen die het boek Spreuken geeft met betrekking tot de wijsheid.

De Kerkvaders en ook de latere kerkelijke traditie hebben in de wijsheid als persoon in het boek Spreuken een verwijzing naar Christus gezien. Christus is de wijsheid van God in Persoon. Hij is Gods mens geworden Woord. Hierdoor laat Hij ons in Zijn Persoon zien wie God is: Hij openbaart God aan ons en laats on delen in Gods wijsheid.

Dit heeft een intense betekenis voor de abt. In het klooster, zo zegt Benedictus in zijn regel, is de abt de vertegenwoordiger van Christus. Doordat hij Christus vertegenwoordigt, moet hij voor de leden van de kloostergemeenschap iets van Diens wijsheid weerspiegelen. Benedictus past op de abt de woorden van Christus toe die zegt: "Wie u hoort, hoort Mij" (H 5,6). Als de abt Gods wijsheid weerspiegelt, dan horen we in de stem van de abt Gods stem. Als dat het geval is, dan gehoorzaamt de monnik die zijn abt gehoorzaamt, aan God Zelf. Hier stoten we op de kerngedachte van de Benedictijnse spiritualiteit: tegenover de abt die namens Christus tot de monnik spreekt, staat de monnik die evenals Christus gehoorzaamt: "Ik ben niet mijn eigen wil komen doen, maar de wil van Hem die Mij gezonden heeft" (H 5,13). De Christus in de abt die een zending of opdracht geeft, ontmoet de Christus in de monnik die de abt gehoorzaamt.

Wanneer de abt bij het geven van opdrachten aan zijn monniken Gods wijsheid weerspiegelt, stelt Hij de leden van de gemeenschap in staat Christus in Diens gehoorzaamheid na te volgen. De wijsheid van de abt scheidt volgens de Benedictijnse regel de condities die voor de monniken nodig zijn om te beantwoorden aan hun roeping om Christus na te volgen. Van haar kant maakt de gehoorzaamheid van de monniken de wijsheid van de abt vruchtbaar. Het is deze diepe wederzijdse relatie tussen abt en leden van de kloostergemeenschap die de grondtrek is van het Benedictijnse leven.

Zo bezien heeft de wijsheid die de Benedictijnse regel van de abt verwacht, een verstrekkende betekenis. Dit is een wijsheid die een mens zich niet op eigen kracht kan verwerven: het gaat hier om een gave die de abt van Christus Zelf moet ontvangen. Dit vereist dat de abt leeft in een diepe relatie met Christus. "Wie in Mij blijft, zoals ik in hem, die draagt veel vrucht, want los van Mij kunt gij niets" (Joh. 15,5). Het is een wijsheid die God meestal schenkt in een jarenlange reeks van vele ervaringen, vaak niet de gemakkelijkste. Jezus spreekt dan ook van het snoeien van de ranken die vrucht dragen: als die ranken niet worden gesnoeid dragen ze wel veel druiven, maar die komen niet tot rijping. Dit is een beeld voor de mens die op eigen kracht, los van God, veel wil presteren, maar uiteindelijk niets tot stand brengt dat voor hem zelf en medemensen blijvende innerlijke vrucht draagt. Dit snoeiproces waardoor de mens groeit in wijsheid en liefde, is soms heel pijnlijk. Niemand kan Christus vertegenwoordigen, als hij niet persoonlijk met het kruis in aanraking is gekomen.

Broeder Vesseur, u bent degene die sinds 18 september jl. namens Christus aan deze kloostergemeenschap leiding geeft. U bent zich van uw nieuwe verantwoordelijkheid bewust. Dat u deze op uw schouders wilt nemen in de zin van de regel van uw ordetichter, blijkt uit de wapenspreuk die u hebt laten graveren op de ring die straks aan uw vinger zal worden geschoven: "Nihil carius Christi" (niets dierbaarder dan Christus). Deze woorden geven de essentie van de regel van Benedictus weer. Dit is het ook wat wij voor u vragen aan het eind van het zegengebied dat we over u uitspreken: dat u niets boven Christus stelt en dit ook aan uw broeders leert, zodat u op de dag van Zijn komst samen met hen mag binnengaan in Zijn Koninkrijk. Amen.